

УДК 373.2.015.311

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.6.3>**Валентина ЛЯПУНОВА**

доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, Запоріжжя, Україна, 69000

ORCID: 0000-0002-5658-8128

Бібліографічний опис статті: Ляпунова, В. (2025). Освітні стратегії когнітивного розвитку дітей дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 18–25, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.6.3>

ОСВІТНІ СТРАТЕГІЇ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільна освіта є основоположною для загального розвитку дитини. У цей фундаментальний період, який охоплює вік від народження до шести років, закладаються когнітивні, емоційні, соціальні та фізичні основи особистості. Розвиток когнітивних навичок є особливо важливим, оскільки ці навички необхідні для майбутнього навчання та послідовного розвитку критичного мислення у людини, здатності до вирішення проблем та творчості. Метою дослідження було проаналізувати основні теорії, що лежать в основі освітніх стратегій формування когнітивних навичок у дітей дошкільного віку, використовуючи комплексний підхід, їхні перспективи, а також виклики та контраргументи, що виникають в освітній, соціальній та культурній сферах у зв'язку з їх застосуванням. Для проведення дослідження використовувалися емпіричні (документальний аналіз) та теоретичні (аналітико-синтетичний, індуктивно-дедуктивний, історико-логічний аналіз, системний підхід) методи. Наразі у статті розглядаються такі освітні стратегії розвитку когнітивних навичок у дошкільнят, що включають такі практики, як навчання через гру, рання стимуляція, теорія множинного інтелекту, зосередження на емоційному інтелекті, структуровані навчальні програми та комплексний підхід. Особливу увагу у статті приділено комплексній освітній стратегії розвитку когнітивних навичок у дітей дошкільного віку. Адже комплексний підхід – це шлях до більш змістовного та трансформаційного навчання.

Попри те що вихователі моделюють і заохочують дошкільнят до пізнання, саме вони обирають стратегії когнітивного розвитку кожного з вихованців. Універсальних, прямих інструкцій не існує як і не існує універсальної освітньої стратегії. Кожна з них має свої переваги і недоліки, Кожна з них більшою чи меншою мірою може підходити тій чи іншій дитині, залежно від рівня її розвитку та стилю навчання.

Ключові слова: когнітивний розвиток; стратегії когнітивного розвитку; мислення; освіта; діти дошкільного віку.

Valentyna LIAPUNOVA

Doctor of Science in Pedagogy, Professor at the Department of Preschool Education and Social Work, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Scientific Town str., 59, Zaporizhzhia, Ukraine, 69000

ORCID: 0000-0002-5658-8128

To cite this article: Liapunova, V. (2025). Osvitni stratehii kohnityvnoho rozvytku ditei doshkilnoho viku [Educational strategies of cognitive development of preschool children]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 18–25, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.6.3>

EDUCATIONAL STRATEGIES OF PRESCHOOL CHILDREN'S COGNITIVE DEVELOPMENT

Preschool education is fundamental for the overall development of a child. During this fundamental period, which spans from birth to six years, the cognitive, emotional, social, and physical foundations of the personality are laid. The development of cognitive skills is significant, as these skills are necessary for future learning and the consistent development of a person's critical thinking, problem-solving abilities, and creativity. The aim of the study was to analyze the main theories underlying educational strategies for the formation of cognitive skills in preschool children, using a comprehensive approach, their prospects, as well as the challenges and counterarguments that arise in the educational, social, and cultural spheres in connection with their application. Empirical (documentary analysis) and theoretical

(analytical-synthetic, inductive-deductive, historical-logical analysis, systemic approach) methods were used to conduct the study. Currently, the article considers such educational strategies for the development of cognitive skills in preschoolers, which include such practices as learning through play, early stimulation, focusing on emotional intelligence, structured curricula, and a comprehensive approach. The article pays special attention to a comprehensive educational strategy for the development of cognitive skills in preschoolers. After all, a comprehensive approach is the path to more meaningful and transformative learning.

Although educators model and encourage preschoolers to learn, they choose the cognitive development strategies for each of their students. There are no universal, direct instructions, just as there is no universal educational strategy. Each of them has its own advantages and disadvantages. Each of them may be more or less suitable for a particular child, depending on the level of their development and learning style.

Key words: cognitive development; cognitive development strategies; thinking; education; preschoolers.

Актуальність проблеми. Когнітивний розвиток у дитинстві є темою великої актуальності як у освітньому контексті, так і в соціальній та культурній сферах. У дошкільному віці закладаються основи для загального розвитку особистості та майбутнього навчання. Розвиток когнітивних навичок є важливим, оскільки ці навички необхідні для майбутнього навчання та послідовного розвитку критичного мислення, вирішення проблем та творчості.

Розвиток когнітивних навичок у дітей дошкільного віку має значний потенціал для майбутнього розвитку суспільства. Добре підготовлені діти, як правило, стають більш компетентними дорослими, що сприяє економіці та соціальній згуртованості. Крім того, у все більш глобалізованому та технологічному світі розвиток таких навичок, як креативність, інновації та критичне мислення в дитинстві, стає вкрай важливим, адже адаптація до нових обставин та вирішення складних проблем має вирішальне значення в сучасному світі. Тож інвестиції в дошкільну освіту та розвиток розумових навичок є важливими для розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З 1960-х років дослідження накопичили докази важливості ранніх років життя та їхнього впливу на когнітивний, соціальний та емоційний розвиток дітей. Освітні стратегії розвитку цих навичок різноманітні та розвиваються, і є предметом досліджень та дискусій серед педагогів, психологів, педагогів та нейробіологів.

Попри те що розробка освітніх стратегій для розвитку когнітивних навичок у ранньому дитинстві не є чимось новим для ошкільної освіти і науки, однак наше розуміння розвитку дитини значно змінилося протягом історії. Особливо освітні підходи змінилися з початку 20 століття. Так, наприкінці 20-го століття та на початку 21-го, з настанням інформаційної ери

та технологій, стала очевидною необхідність реформування традиційних освітніх методів для адаптації до нових вимог суспільства.

Дошкільна освіта теж зазнала різних педагогічних тенденцій, які вплинули на розвиток освітніх програм у всьому світі, від традиційного підходу, який надавав пріоритет запам'ятовуванню та повторенню, до більш сучасних підходів, які віддають перевагу емпіричному навчанню.

Такі філософи, як Жан-Жак Руссо, зробили важливий внесок в освіту дітей. Вони припустили, що навчання – це природний процес, який слід направляти, а не нав'язувати. Роботи Руссо вплинули на таких педагогів, як Марія Монтесорі (1), яка розробила освітній підхід, орієнтований на дитину, що сприяє її автономії та активному дослідженню.

Такі психологи та педагоги, як Жан Піаже та Лев Виготський, значно вплинули на наше розуміння того, як навчаються діти. Піаже (2) представив конструктивістську теорію, яка стверджує, що діти конструюють знання через взаємодію з навколишнім середовищем. Згідно з Піаже (2), когнітивний розвиток відбувається поетапно, і важливо адаптувати освіту до цих етапів, щоб сприяти змістовному навчанню. Л. С. Виготський(3), з іншого боку, наголошував на важливості соціального та культурного середовища в навчанні, вводячи концепцію «зони найближчого розвитку».

Ці погляди заклали основу для стратегій, що стосуються когнітивного розвитку, а також соціальної та емоційної сфер. Ґрунтуючись на їхніх теоріях, деякі сучасні освітні підходи прагнуть впровадити стратегії, що зміцнюють формування когнітивних навичок, відповідних віку.

Сучасна українська школа виступає за цілісну освіту, враховуючи когнітивні здібності дітей та їх емоційні, соціальні та фізичні

аспекти. Вона має на меті розвинути критичних та креативних громадян, здатних адаптуватися до суспільства, що постійно розвивається.

Виділення ще не розв'язаних частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Розвиток когнітивних навичок у дітей дошкільного віку є важливим аспектом розвитку дитини, який заслуговує на увагу, роздуми та дії. Брак знань або недооцінка когнітивних здібностей дошкільнят та відсутність відповідних освітніх стратегій обмежує їхній розвиток та здатність розуміти природні та соціальні явища. Незважаючи на труднощі, пошук та застосування вихователями стратегій якісної освіти може мати тривалий вплив на дітей, їхні сім'ї та, як наслідок, на суспільство в цілому. Однак, важливо, щоб освітня політика зосереджувалася на практиці, яка цінує індивідуалізоване та гнучке навчання. Зрештою, враховуючи, що дослідження та практика в освіті постійно розвиваються, життєво важливо продовжувати вивчати нові стратегії та підходи, щоб забезпечити відповідність потребам майбутніх поколінь. Інвестування в розвиток когнітивних навичок у ранньому дитинстві є етичним обов'язком та розумною стратегією для побудови більш справедливих та успішних суспільств.

У цьому сенсі оптимальні освітні стратегії розвитку когнітивних навичок у дітей дошкільного віку мають прагнути не лише до здобуття дітьми знань, а й до розвитку навичок, що дозволяють дітям справлятися з викликами повсякденного життя.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у вивченні та узагальненні основних освітніх теорій та стратегій когнітивного розвитку дітей дошкільного віку та розгляді перспектив використання кожної з них, а також викликів та контраргументів, що виникають в академічній, соціальній та культурній сферах у зв'язку з їх застосуванням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Когнітивний розвиток – важливий аспект розвитку дитини. Це процес отримання й обробки інформації, розуміння, аналізу та використання пізнавальних процесів.

Когнітивний розвиток у ранньому дитинстві закладає основу для навчання протягом усього життя, вирішення проблем та комунікативних навичок, які безпосередньо впливають на ака-

демичний та особистий успіх протягом усього життя.

Когнітивний розвиток постійно змінюється протягом усього життя і включає в себе різні аспекти, такі як сприйняття, мислення, пам'ять, мовлення та розв'язання проблем. Одним з головних аспектів когнітивного розвитку є сприйняття – здатність сприймати та обробляти інформацію з навколишнього світу.

Когнітивні навички, такі як пам'ять, увага, міркування та мова, є важливими для того, щоб діти розуміли світ, вирішували проблеми та адаптувалися до нових ситуацій.

Педагогами докладаються значних зусиль для адаптації сучасних тенденцій розвитку інформації до конкретних контекстів, враховуючи культурні, економічні та соціальні особливості кожного віку (включаючи і дошкільний), а також умов проживання дитини. Ці намагання призвели до виникнення та використання різних освітніх стратегій когнітивного розвитку дітей, які ґрунтуються на різних освітніх теоріях.

Наразі освітні стратегії розвитку когнітивних навичок у дошкільнят включають такі практики, як навчання через гру, рання стимуляція, зосередження на емоційному інтелекті та комплексний підхід. Проаналізуємо їх.

Навчання через гру (НГ) – це широко визнана методика, яка сприяє когнітивному розвитку через ігрову діяльність. Дослідження показали, що гра є важливою для фізичного розвитку та розвитку критичного мислення, креативності та логіки. Наприклад, використання конструкторів, таких як блоки або пазли, заохочує вирішення проблем та розвиває планування.

Вихователі, які впроваджують НГ, сприяють створенню середовища, де можуть процвітати дитяча допитливість та уява, дозволяючи їм досліджувати математичні та наукові поняття за допомогою практичних занять. Згідно з дослідженнями педагогів та психологів, гра є важливою для здорового розвитку дітей. Вона дозволяє дітям досліджувати, експериментувати та розуміти навколишнє середовище природним чином.

Навчання через гру включає фізичну діяльність та рольові ігри, які сприяють розвитку навичок вирішення проблем та критичного мислення. Наприклад, діти можуть ознайомлюватися та практикувати основні математичні

поняття, мовні навички та командну роботу під час гри, зміцнюючи своє когнітивне розуміння через змістовні контексти.

Однак, деякі критики стверджують, що надмірна зосередженість на грі та відсутність чітких структур можуть призвести до недостатньої підготовки, до формальної освіти. Вони кажуть, що гру необхідно поєднувати з прямим навчанням, щоб забезпечити дітям набуття когнітивних навичок для подолання майбутніх академічних викликів.

Структуровані навчальні програми. Хоча гра є важливою, структуроване навчання також має своє місце в дошкільній освіті. Такі програми, як модель HighScore, використовують поєднання планових та гнучких заходів, які дозволяють вихователям керувати навчанням дітей. Цей підхід допомагає дітям розвивати певні навички, такі як розпізнавання літер та цифр, одночасно сприяючи допитливості та самоефективності.

Однак, однією з проблем застосування цієї стратегії може стати соціально-економічний контекст. Не всі діти мають доступ до якісних програм, які сприяють цим стратегіям. Нерівність у доступі до дошкільної освіти підкреслює необхідність скоординованих втручань, щоб забезпечити всім дітям рівні можливості для розвитку своїх когнітивних навичок.

Ще однією проблемою серед фахівців та дослідників є стандартизація освіти. Деякі критики стверджують, що надмірна зосередженість на стандартизованих результатах може обмежувати креативність та індивідуалізоване навчання.

Це занепокоєння є обґрунтованим у тому сенсі, що кожна дитина має свій власний темп і стиль навчання. Тому впровадження збалансованого підходу, який поєднує стандартизоване оцінювання з гнучкістю для адаптації діяльності, є важливим.

Ще одним контраргументом є недостатня підготовка вихователів, що обмежує впровадження цих стратегій, адже багато практичних стратегій вимагають від вихователів добре розуміти розвиток дитини та сучасні методи когнітивного розвитку дошкільнят.

На академічних платформах Гранд Каньйон Університету (США), таких як Studocu та Course Hero, відомою дослідницею Мелані Куртіс (Melanie Kurtis, 2023) обговорюються

моделі раннього дитинства, такі як Монтесорі (кероване дитиною, підготовлене середовище, самокорекція) та Реджо-Емілія (орієнтоване на громаду, кілька «мов» для вираження, емерджентна навчальна програма), часто зосереджуючись на тому, як ці філософії формують практичні навчальні центри (мистецтво, наука, драматична гра тощо) та підтримують самостійний розвиток дітей. Її робота висвітлює ключові філософії раннього дитинства, підкреслюючи роль педагога у створенні середовища для відкриттів. Навчальні центри/станції: поширені в цих моделях, охоплюють такі галузі, як мистецтво, природничі науки, сенсорне сприйняття, грамотність, математика та драматичні ігри, що дозволяє дітям вибирати діяльність.

Рання стимуляція стосується освітніх втручань, які максимізують когнітивний, емоційний та соціальний розвиток дітей з найперших років життя. Ця стратегія включає заходи, що сприяють розвитку спілкування та мови, дрібної та великої моторики, а також соціальному розвитку. Наприклад, було науковцями і практиками було показано, що читання казок дітям з раннього віку покращує їхні мовні навички, тривалість уваги та пам'ять. Програми ранньої стимуляції сприяють навчальній програмі, адаптованій до потреб дітей, часто включаючи елементи місцевої культури, щоб зробити навчання більш актуальним та сприяти освітній інклюзії та регіональному розвитку.

Програми раннього розвитку дитини в Україні (від народження до 3-4 років) – це комплексні підходи (наприклад, «Малюточко», «Оберіг», «Дитина»), що охоплюють усі сфери розвитку (фізичний, психічний, соціальний, мовленнєвий), орієнтуються на вікові можливості малюка через ігри, заняття та вправи, а також надають рекомендації батькам та педагогам для гармонійного формування особистості дитини від пренатального періоду до школи, враховуючи навіть особливі освітні потреби. Один із основних напрямів програм – це комплексний розвиток: розвиток моторики, сенсорного сприйняття, мовлення, пізнавальної діяльності, соціальних навичок та емоційно-вольової сфери.

Акцент на емоційному інтелекті. На додаток до традиційних когнітивних навичок, сучасна освіта наголошує на важливості емоційного інтелекту в розвитку дитини. Страте-

гії, що інтегрують соціально-емоційні навички, такі як розпізнавання та регулювання емоцій, сприяють ширшому та більш змістовному навчанню. Дитина, яка розуміє власні емоції та емоції інших, зможе краще співпрацювати, вирішувати конфлікти та приймати обґрунтовані рішення, що впливає на її когнітивні навички.

Соціальна взаємодія та спільне навчання. Л. С. Виготський (3) стверджував, що навчання – це соціальний процес, і в цьому сенсі сприяння взаємодії з однолітками має вирішальне значення для когнітивного розвитку. Групова діяльність, така як командні проекти, заохочує діалог, переговори та вирішення конфліктів, які є важливими навичками для критичного мислення. Наприклад, під час роботи над колективним художнім проектом діти розвивають моторику та вчаться висловлювати свої ідеї та враховувати точки зору інших.

Заохочення допитливості та дослідження або проектне навчання. Допитливість є рушійною силою навчання. Освітні стратегії, що заохочують природну допитливість дітей, можуть допомогти розвинути когнітивні навички (Козак, 2022). Надання можливостей для дослідження та дослідження дозволяє дітям ставити питання, висувати гіпотези та шукати відповіді. Приклад: Впровадження заходів на свіжому повітрі, таких як дослідження в саду чи лісі, де вони можуть досліджувати рослини, комах та навколишнє середовище, сприяє критичному мисленню та спостережливості.

Мультисенсорні стратегії, які передбачають використання кількох органів чуття для полегшення навчання, виявилися ефективними в дошкільній освіті. Включення візуальних, слухових та кінестетичних елементів у класні заняття може допомогти дітям ефективніше запам'ятовувати інформацію. Наприклад, ігри з літерами, які використовують кубики, пісні та рухи, можуть сприяти вивченню алфавіту у цікавий та незабутній спосіб.

Ряд досліджень показав, що інтеграція різноманітних методів навчання, включаючи візуальний, слуховий та кінестетичний підходи, дає найбільш ефективні результати в дошкільній освіті. Теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера (Howard, 1983), наприклад, передбачає, що кожна дитина може проявляти здібності в різних сферах (лінгвістичній, логіко-матема-

тичній, просторовій та музичній, серед інших). Освітні стратегії, які визнають це різноманіття та дозволяють дітям досліджувати свої сильні сторони, як правило, є більш успішними.

З соціокультурної точки зору навчання відбувається в соціальному контексті. Теорія соціального посередництва Виготського підкреслює, що взаємодія з однолітками та дорослими має глибокий вплив на розвиток мислення. Освітні стратегії, що сприяють груповій роботі та співпраці, не тільки розвивають когнітивні навички, але й створюють відчуття спільноти та приналежності серед дітей.

Розглядаючи кожну з названих освітніх стратегій розвитку когнітивних навичок, важливо проаналізувати та враховувати різні переваги і недоліки, а також перспективи їх використання. Сучасний світ 21 століття вимагає від людства нових навичок та здібностей, а комплексна стратегія стає найбільш актуальною і найчастіше застосовується педагогами. Оскільки навички критичного та творчого мислення є важливими для адаптації до швидких змін та різних реалій у глобалізованому та технологічному світі, то саме пандемія COVID-19 виявила освітню та соціальну значущість цієї стратегії. Хоча онлайн-освіта має переваги, проте вона також виявила обмеження в доступі до ресурсів та необхідність інновацій у методах навчання. Освітні стратегії, що пропагують комплексний підхід, можуть мінімізувати цю нерівність, зосереджуючись на розвитку навичок, які роблять дітей більш стійкими.

Проблеми в когнітивному розвитку можуть проявлятися у труднощах з читанням і письмом, логічним мисленням та емоційною регуляцією, що впливає не лише на успішність у навчанні, але й на соціальну та емоційну адаптацію дитини. Недостатні когнітивні навички можуть призвести до емоційної та соціальної дезадаптації, що підсилює потребу в ранньому та скоординованому втручанні між сім'єю, школою та суспільством.

Одним з головних аргументів на користь комплексної освітньої стратегії є те, що вона узгоджується з дослідженнями розвитку дитини. Завдяки своїй теорії множинного інтелекту, такі вчені, як Говард Гарднер (Howard, 1983), показали, що діти мають різні стилі навчання, і що вкрай важливо враховувати ці відмінності для сприяння ефективному навчанню.

Нещодавнє дослідження ЮНЕСКО(7) та дослідження ЮНІСЕФ (10) вказують на те, що комплексні підходи до дошкільної освіти покращують самооцінку та мотивацію дітей, що корелює з кращою успішністю в подальшому житті. Крім того, було виявлено, що діти, які беруть участь у комплексних освітніх програмах, мають кращі навички вирішення проблем та командної роботи, що є цінним у дорослому віці.

З іншого боку, комплексний підхід сприяє інклюзії. Він враховує особливості кожної дитини, створюючи освітнє середовище, в якому поважаються культурні, соціальні та навчальні відмінності.

Комплексна освітня стратегія зосереджена на розвитку фундаментальних когнітивних навичок для розвитку дітей. Ці навички включають критичне мислення, вирішення проблем, креативність та ефективне спілкування.

Цей підхід розглядає дітей як активних учасників процесу навчання, сприяючи дослідженню, грі та соціальній взаємодії. Комплексна освітня стратегія розвитку когнітивних навичок у дітей дошкільного віку повинна включати:

- розважальні заходи та ігри з інструктором, адже гра є важливою для когнітивного розвитку у дошкільному віці, сприяючи розвитку уваги, пам'яті, міркування та мови через ігри на розвиток пам'яті, головоломки, рольові ігри та стратегічні ігри;

- мультисенсорну стимуляцію, яка включає діяльність, що залучає органи чуття, для покращення сприйняття та логічного мислення, таку як маніпулювання предметами, дослідження текстур та сортування;

- читання та розповідь історій, що заохочують увагу, розуміння та словниковий запас, а також покращують увагу та пам'ять;

- інтеграцію технологій, адже технології можуть бути цінним інструментом у дошкільній освіті. Освітні додатки та інтерактивні ігри можуть залучати дітей та доповнювати традиційні стратегії. Освітні вебсайти або додатки, що розвивають когнітивні навички за напрямками розвитку у цьому віці, можуть запропонувати інноваційний спосіб навчання. Однак важливо збалансувати використання технологій з іншими згаданими елементами та фізичною активністю;

- активну роль вихователя (педагога повинні створювати стимулююче навчальне середовище, адаптувати діяльність до індивідуальних потреб та використовувати диференційовані стратегії для підтримки всебічного розвитку кожної дитини; (9)

- залучення сім'ї та соціального середовища (навчити батьків підтримувати когнітивний розвиток вдома, посилюючи освітні заходи та ігри(8, 9). Співпраця між закладом дошкільної освіти, батьками та соціальним середовищем є важливою для створення розвивального навчального середовища;

- безперервне та персоналізоване оцінювання: оцінювання має бути безперервним та формувальним, враховуючи не лише академічні результати, але й процес навчання дитини, її мотивацію та емоційне благополуччя (10). Інтеграція керованої гри, мультисенсорної діяльності, читання, розпорядку дня, технологій, спеціалізованої педагогічної підтримки та залучення сім'ї формує ефективну, комплексну стратегію для покращення когнітивних навичок у дошкільній освіті.

Навчальна програма має бути диверсифікованою та охоплювати різні галузі знань: природничі науки, математику, мову, мистецтво, фізичне виховання та змістовне навчання. Це дозволяє дітям пов'язувати теорію з практикою та розвивати навички в реальному контексті.

Висновки. Різноманітні погляди науковців та вихователів дошкільних закладів на стратегії когнітивного розвитку дітей дошкільного віку вказують на необхідність більшого обміну інформацією та освітніми здобутками у сфері освіти. Попри те що вихователі моделюють і заохочують дошкільнят до пізнання, саме вони обирають стратегії когнітивного розвитку кожного з вихованців. Універсальних, прямих інструкцій не існує як і не існує універсальної освітньої стратегії. Кожна з них має свої переваги і недоліки, Кожна з них більшою чи меншою мірою може підходити тій чи іншій дитині, залежно від рівня її розвитку та стилю навчання. Більшість педагогів та дослідників вважають, що сучасні підходи та методи їх реалізації прискорюють та позитивно впливають на процеси розвитку, особливо в галузі когнітивного розвитку. Особливо це стосується комплексної освітньої стратегії розвитку когнітивних навичок у дітей дошкільного віку. Адже ця стратегія – це набагато більше, ніж просто

педагогічна модель : це прагнення до розвитку майбутніх громадян, які будуватимуть нові суспільства. Цей підхід відповідає потребам 21 століття. Він сприяє не лише здобуттю знань, але й розвитку навичок, необхідних для подолання майбутніх викликів.

Система освіти та освітні заклади повинні продовжувати інвестувати у підготовку вихова-

телів, сучасні навчальні програми та підтримку сімей, щоб цей підхід був не просто прагненням, а реальністю в усіх контекстах. Дошкільна освіта є вирішальною основою соціального, культурного та економічного розвитку будь-якого суспільства, а комплексний підхід – це шлях до більш змістовного та трансформаційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Montessori M. The Montessori Method. Schocken Books. 1964. P.376.
2. Piaget J. The Science of Education and the Psychology of the Child. Orion Press. 1970. P.186.
3. Vygotsky LS. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978. P.160.
4. Kurtis M. Early Childhood Models. 2023. URL: <https://www.studocu.com/en-us/document/grand-canyon-university/early-childhood-foundations-and-the-teaching-profession/ece120-early-childhood-models/78028607>
5. Козак Л. В. Проектна діяльність у закладах дошкільної освіти: навчально-методичний посібник/Л.В. Козак. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2022. 176с.
6. Gardner Howard. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences New York: Harper and Row, 1983. 430 p. URL: <https://virtualmmx.ddns.net/gbooks/FramesofMind.pdf>
7. UNESCO. The Future of Education: Learning to Become. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 2020. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370801>
8. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку /Національна академія педагогічних наук України. Київ, 2020. 44 с.
9. Якість освіти дітей раннього та дошкільного віку: забезпечення та діагностика. Методичні рекомендації / за заг.ред. О.Д. Рейпольської. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 136 с. <https://doi.org/10.32405/978-617-8011-83-3-2024-136>.
10. Критерії якості дошкільної освіти»: звіт за результатами дослідження в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм» (UA, 2019). URL: <https://psychologcpp.in.ua/wp-content/uploads/2020/06/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0-2-2.pdf>
11. Прибора Т. О. Принципи освітнього дизайну закладу дошкільної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (211), 2023. С.196-201. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-196-201>

REFERENCES:

1. Montessori M. (1964). The Montessori Method. Schocken Books. P.376.
2. Piaget J. (1970). The Science of Education and the Psychology of the Child. Orion Press. P.186.
3. Vygotsky L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press. P.160.
4. Kurtis M. (1923). Early Childhood Models. URL: <https://www.studocu.com/en-us/document/grand-canyon-university/early-childhood-foundations-and-the-teaching-profession/ece120-early-childhood-models/78028607>
5. Kozak L. V. (2022). Proektna diialnist u zakladakh doshkilnoi osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk/ L.V. Kozak. K.: TOV «NVP «Interservis», 2022. 176 p. (in Ukrainian).
6. Howard G. (1983). Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences New York: Harper and Row. 430 p. URL: <https://virtualmmx.ddns.net/gbooks/FramesofMind.pdf>
7. UNESCO.(2020). The Future of Education: Learning to Become. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370801>.
8. Kontseptsiia osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku /Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. (2020).Kyiv. 44 p. (in Ukrainian).
9. Reipolska O.D.(Red). (2024). Yakist osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku: zabezpechennia ta diahnostryka. Metodychni rekomendatsii. Ivano-Frankivsk: NAIR. 136 p. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.32405/978-617-8011-83-3-2024-136>.
10. Kryterii yakosti doshkilnoi osvity»: zvit za rezultatamy doslidzhennia v mezhakh mizhnarodnoho proiektu «Mizhnarodni kryterii yakosti doshkilnykh osvitnikh prohran» (UA, 2019). (in Ukrainian). URL: <https://>

psychologdcpp.in.ua/wp-content/uploads/2020/06/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0-2-2.pdf

11. Prybora T. O. (2023). Pryntsypy osvithnoho dyzainu zakladu doshkilnoi osvity. Naukovi zapysky. Seria: Pedahohichni nauky, (211). P.196-201. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-196-201>

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025